

ΘΕΜΑ 4

“ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ”

Φίλοι και ΕραστέςΕισαγωγικό Σημείωμα

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του **Θοδωρή Καλλιφατίδη** (1938) **“Φίλοι και Εραστές”** με πρωταγωνιστή τον Γκεόργκ Αντρέασον, διευθυντή του Γραφείου Πολιτισμού στη Σουηδία. Η ιστορία ξεκινά ένα απόγευμα του Φεβρουαρίου στη Στοκχόλμη το 2006 και ο αφηγητής βρίσκει την ευκαιρία να μιλήσει για τη σύγχρονη Σουηδία και τη σχέση του ανθρώπου με τους γύρω του και με τον εαυτό του.

Κείμενο

Ο Γκεόργκ προτίμησε να γυρίσει σπίτι του με τα πόδια. Πέρασε μέσα από το πάρκο που κάποτε ήταν βασιλικός κήπος. Ένας μοναχικός παγοδρόμος έκανε κύκλους πάνω στην πίστα με δαιμονισμένη ταχύτητα σαν να προσπαθούσε να γλιτώσει από τη σκιά του.

Το παλιό γεφύρι που ενώνει το παλάτι με τον κήπο το είχαν κατασκευάσει Ρώσοι αιχμάλωτοι – όταν η Σουηδία ακόμα θεωρείτο μεγάλη δύναμη και βρισκόταν διαρκώς σε εμπόλεμη κατάσταση, ειδικά επί βασιλείας του Καρόλου του Δωδέκατου, που ήταν αγύριστο κεφάλι και είχε να αντιμετωπίσει από την άλλη μεριά τον Μεγάλο Πέτρο της Ρωσίας. Τελικά πιο κερδισμένος βγήκε ο Πέτρος, ενώ ο Κάρολος έπεσε προσπαθώντας να κυριεύσει μια ασήμαντη πόλη στη Νορβηγία και από τότε υπήρχε η φήμη ότι τον έφαγαν οι δικοί του. Σε μια από τις επιτροπές που ο Γκεόργκ ήταν μέλος είχε κατατεθεί αίτηση να ανοιχτεί ο τάφος του για να επανεξεταστεί με πιο σύγχρονες μεθόδους η τρύπα που είχε κάνει το βλήμα στο κεφάλι του.

«Τι τραβάμε» μουρμούρισε κοιτάζοντας το γεφύρι, που αισθητικά ήταν το πιο ασήμαντο της πόλης, μα εκείνη τη στιγμή, χαμένο μέσα στην ομίχλη, φαινόταν να αιωρείται, αποκτώντας έτσι μιαν εφήμερη ομορφιά.

Στην αποβάθρα του Grand Hotel τα φωτισμένα πλοία αντικατοπτρίζονταν στο σκοτεινό νερό όπως και το ολόφωτο ξενοδοχείο. Στάθηκε κάμποσο χαζεύοντας, ενώ στο μυαλό του στριφογύριζαν ένα σωρό σκέψεις σαν χρυσά ψαράκια σε ενυδρείο.

Σκεφτόταν τι καταδίκη ήταν να καθρεπτίζεις τα πάντα. Ο Νάρκισσος κοιτούσε τον εαυτό του στο νερό και τιμωρήθηκε. Μα ποιος νοιάζεται για τον καθρέπτη; Να μην μπορείς να κρατήσεις ούτε την παραμικρή εικόνα για λογαριασμό σου, αλλά να τις γυρίζεις όλες πίσω.

Φτάνοντας στην πλατεία Slussen τον περίμενε το συνηθισμένο νυχτερινό θέαμα. Άστεγοι, παρέες από επιθετικούς νεαρούς που γύρευαν καβγά, μεθυσμένοι που κατουρούσαν όπου έβρισκαν, η μπόχα από τα δημόσια ουρητήρια, πάντα κατειλημμένα, γιατί κάποιος άστεγος κοιμόταν εκεί μέσα. Τον έπνιγε αυτή η πλατεία. Ήταν η χολή της πόλης, εκρηκτική και ανυπολόγιστη σαν διάρροια. Κάθε φορά που περνούσε, γέμιζε αγωνία. Δεν είχε λόγια να την περιγράψει, και αυτό ήταν το χειρότερο.

Γι' αυτό αισθάνθηκε πολύ καλύτερα όταν έφτασε στο ύψωμα της Hornsgatan με τις γκαλερί, τα καταστήματα λαϊκής τέχνης και τις αντίκες, τα κοσμηματοπωλεία και εκείνο το υπέροχο μαγαζί που έφερνε είδη τσαγιού από όλο τον κόσμο και ήταν το αγαπημένο της Μάργιας. Στη γωνία ήταν η ευχάριστη παμπ Black & Brown, πάντα γεμάτη κόσμο. Στον ένα τοίχο της κρεμόταν η φωτογραφία του τελευταίου μεγάλου συγγραφέα της εργατικής τάξης, ο οποίος συνήθιζε να

κάθεται μ' ένα ποτήρι κρασί δίπλα στο παράθυρο κοιτάζοντας τα κορίτσια που περνούσαν απέξω και οι λεπτές μέσες τους έκαναν τα μάτια του να δακρύνουν.

Ο Γκεόργκ ήταν φυσικά μέλος της επιτροπής που απένειμε ένα βραβείο στο όνομά του. Άλλη μια ασχολία που του έτρωγε χρόνο, που δεν τον άφηνε να γράψει τα δικά του. Θα ξανάγραφε άραγε κάποτε κάτι της προκοπής;

Στον κινηματογράφο της πλατείας είχε πρεμιέρα, η είσοδος ήταν κατάφωτη και δύο φωτογράφοι τουρτούριζαν στην παγωμένη υγρασία περιμένοντας την υποχρεωτική δεξίωση μετά την προβολή.

Στη γωνία του κτηρίου βρισκόταν ένα από τα πιο συμπαθητικά βιβλιοπωλεία, το μόνο στο οποίο έβρισκες παλιές ποιητικές συλλογές. Ακόμα και τη δική του είχαν. Η ιδιοκτήτρια – γνωστή του κι εκείνη – πάντα την έβαζε στη βιτρίνα με μια φωτογραφία του από κείνα τα χρόνια. Τι είναι τελικά τόσο σπουδαίο με τα νιάτα; Σαν ηλίθιος φαινόταν. Στα πενήντα πέντε ήταν πολύ καλύτερος, αν και με κοιλίτσα, πάντως το πρόσωπο ήταν ωριμότερο, πιο ελκυστικό και δεν είχε φαλάκρα. Το πολύ σαραντάρης φαινόταν.

–Ε, παππού, έχεις λεφτά;

Κατάλαβε ότι δεν επρόκειτο για ερώτηση.

Πέντε αγόρια ξεφύτρωσαν από την ομίχλη και τον περικύκλωσαν. Φορούσαν πέτσινια μπουφάν, στολισμένα με καρφιά, ανοιχτά στο λαιμό, και γάντια σαν τους ποδηλάτες, με μισά δάχτυλα. «Δεν κρυώνουν;» σκέφτηκε. Το αγόρι που είχε κάνει την ερώτηση πήγε ένα βήμα πιο κοντά και οι ματιές τους συναντήθηκαν. Του παιδιού ήταν ρηχή, σαν φιδιού.

–Τι είπες;

–Άκουσες τι είπα.

Ο Γκεόργκ κοίταξε γύρω του. Ήταν πενήντα μόνο μέτρα από τον κινηματογράφο μα δεν θα προλάβαινε.

–Μπορώ να σας δώσω ένα κατοστάρικο.

Ο άλλος δεν είπε τίποτα, μόνο άπλωσε το χέρι του.

Ήταν ανάγκη να αποφασίσει γρήγορα τι έπρεπε να κάνει. Τολμούσε να βγάλει το πορτοφόλι μπροστά τους; Άλλη επιλογή δεν είχε, έβγαλε ένα χαρτονόμισμα δίχως καν να κοιτάξει τι ήταν και το έδωσε στο παιδί, ενώ ταυτόχρονα του είπε καθησυχαστικά.

–Εντάξει είναι όλα, μην ανησυχείς.

Το αγόρι πήρε τα λεφτά, η παρέα του το διασκέδαζε, σκέφτηκαν για μια στιγμή να ρίξουν στον κωλόγερο μερικές μπουνιές, μα βαρέθηκαν και εξαφανίστηκαν μέσα στην ομίχλη.

Ο Γκεόργκ δεν έκανε βήμα. Τα πόδια του έτρεμαν, η καρδιά του χτυπούσε να σπάσει, ο φόβος ήταν τόσο μεγάλος, που ούτε καν τόλμησε να καλέσει βοήθεια, δεν ήθελε να τους ερεθίσει, καλύτερα που έκανε σαν νικημένο σκυλί, τους έδειξε την αδυναμία του και τον άφησαν σώο. Τα μάγουλα έκαιγαν από ντροπή για τη δειλία του. Να μην πει ούτε λέξη, να τους δώσει τα λεφτά του σαν να τους τα χρωστούσε!

Το διαμέρισμά του ήταν διακόσια μέτρα πιο πέρα. Σιγά σιγά έφτασε και μπαίνοντας έπεσε στον καναπέ εντελώς εξαντλημένος. Δεν υπήρχε κανένας να πει μια κουβέντα. Δηλαδή δεν υπήρχε η Μάργια, που ήταν στο νοσοκομείο και μακάρι να κοιμόταν.

Μόνο ένα μπορούσε να κάνει και το έκανε. Ξάπλωσε στο διπλό κρεβάτι, που στα μαξιλάρια και στα σεντόνια κρατούσε ακόμα το άρωμά της. Ηρέμησε κάπως. Πώς έγιναν έτσι αυτά τα παιδιά; Δεν είχαν γονείς; Πώς αποκτάς τέτοιο βλέμμα στα δεκάξι σου; Εκείνα τα μάτια τον είχαν πανικοβάλλει περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο. Για μια στιγμή ήταν βέβαιος ότι θα τον κακοποιούσαν, έτσι για πλάκα, για να 'χουν κάτι να λένε μεταξύ τους.

Συχνά διάβαζε στις εφημερίδες για τέτοια περιστατικά μα τα αγνοούσε, τα θεωρούσε κινδυνολογία για να πουλούν φύλλα. Άγνωστες ασθένειες, κρυφοί κίνδυνοι, η καταστροφή του περιβάλλοντος, τα χάλια των σχολείων, η έλλειψη ήθους δεν ήταν ειδήσεις, ήταν συνταγές για μεγαλύτερες πωλήσεις. Δεν το έπαιρνε στα σοβαρά. Μέχρι τη στιγμή που ο ίδιος στεκόταν τρέμοντας περικυκλωμένος από πέντε αγόρια δίχως να ξέρει τι κουβαλούσαν μαζί τους. Τσεκούρια, μαχαίρια, αλυσίδες; Ο φόβος και η αδυναμία τον ταπείνωναν. Θα μπορούσαν να κάνουν ό,τι ήθελαν μαζί του.

Στριφογύρισε στο κρεβάτι κάμποση ώρα ώσπου η κούραση, το κρασί και το άρωμα της Μάργιας πήραν το πάνω χέρι και αποκοιμήθηκε σαν μικρό παιδί με τα χέρια ανάμεσα στα πόδια του.

Η νύχτα δεν ήταν ήσυχη. Τα άδεια μάτια του αγοριού τρομοκρατούσαν τα όνειρά του και τον ξυπνούσαν κάθε τόσο.

«Ό,τι δε σε πεθαίνει, σε κάνει πιο δυνατό» είχε πει κάποιος. (Νίτσε)

Ο Γκεόργκ όμως ήξερε καλύτερα.

«Ό,τι δε σε πεθαίνει σήμερα, σε πεθαίνει αύριο».

Τελικά ήταν μια λύτρωση όταν άκουσε τα βήματα του διανομέα πρωινών εφημερίδων να πλησιάζουν την πόρτα του και την εφημερίδα να γλιστράει μέσα από τη θυρίδα.

Καλλιφατίδης, Θ. (2009). Φίλοι και Εραστές. Αθήνα: Γαβριηλίδης. 35-40.

ΘΕΜΑ 3

Αφού διαβάσετε το παραπάνω απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Θεοδωρή Καλλιφατίδη “Φίλοι και Εραστές”, να εντοπίσετε τρία (3) σημεία στο κείμενο που άμεσα ή έμμεσα αναφέρονται στη σχέση του ανθρώπου με τους γύρω του ή με τον εαυτό του. Τι σημαίνουν για εσάς αυτά τα τρία (3) σημεία που επιλέξατε; Για την απάντησή σας στηριχτείτε και σε τρεις (3) κειμενικούς δείκτες του εν λόγω αποσπάσματος.

(150 - 200 λέξεις) (Μονάδες 15)

Θ. Καλλιφατίδη “Φίλοι και Εραστές”

ΘΕΜΑ 3

Αφού διαβάσετε το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Θοδωρή Καλλιφατίδη “Φίλοι και Εραστές”, να εντοπίσετε τρία (3) σημεία στο κείμενο που άμεσα ή έμμεσα αναφέρονται στη σχέση του ανθρώπου με τους γύρω του ή με τον εαυτό του. Τι σημαίνουν για εσάς αυτά τα τρία (3) σημεία που επιλέξατε; Για την απάντησή σας στηριχτείτε και σε κειμενικούς δείκτες του εν λόγω αποσπάσματος.

(Μονάδες 15)

Ενδεικτική Απάντηση

Το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Θ. Καλλιφατίδη “Φίλοι και Εραστές” αναφέρεται, εκτός των άλλων, και στη σχέση του ανθρώπου με τους γύρω του και με τον εαυτό του. Στο κείμενο υπάρχουν αρκετά σημεία όπου γίνονται τέτοιου είδους αναφορές, όπως στην **εικόνα** του μοναχικού παγοδρόμου, **ο οποίος κάνει κύκλους με ταχύτητα και μοιάζει να προσπαθεί να γλιτώσει από τη σκιά του. Με την εικόνα αυτή ο συγγραφέας, ίσως, θέλει να μεταφέρει τον προβληματισμό του για την προσπάθεια του ανθρώπου να απαλλαχτεί από τα βάρη, τις φοβίες, τις ενοχές που πιθανώς “κουβαλάει” ως σκιά πάνω του ή σε τελική ανάλυση να απαλλαχτεί από τον ίδιο τον εαυτό του, από την ανυπόφορη ζωή του. Σε άλλο σημείο με τη χρήση της **ερώτησης** «Θα ξανάγραφε άραγε κάποτε κάτι της προκοπής;» μάς εκφράζει την ανησυχία του για το αν θα μπορούσε πλέον να ασχολείται με μία δραστηριότητα που τον έκανε να νιώθει καλά. Η ανησυχία αυτή παραπέμπει στη σκέψη που γράφεται αμέσως πιο πάνω στο κείμενο για τις ασχολίες που συχνά δεν μας αφήνουν χρόνο για ουσιαστικά πράγματα στη ζωή μας. Έντονη είναι και η αναφορά στην απουσία αγαπημένων προσώπων και στην επακόλουθη μοναξιά του ανθρώπου, η οποία προκύπτει με το σχόλιο του αφηγητή πως δεν υπήρχε κανείς, για να πει μία κουβέντα ο ήρωας μετά από την επιστροφή στο σπίτι του. Ο προβληματισμός αυτός επικεντρώνεται στην απουσία της αγαπημένης του ήρωα, της Μάργιας, που είναι στο νοσοκομείο.**

Ο συγγραφέας δημιουργεί έναν ιδιότυπο **διάλογο** του ήρωα με τη γνωστή σκέψη (του Νίτσε) “ό,τι δε σε πεθαίνει, σε κάνει πιο δυνατό”. Σε αυτή τη σκέψη ο ήρωας απαντά “ό,τι δε σε πεθαίνει σήμερα, σε πεθαίνει αύριο”, δείχνοντας έτσι, ίσως, την απαισιόδοξη διάθεση για το μέλλον του. Με ένα ακόμα **ερώτημα** «Τι ήταν τελικά τόσο σπουδαίο με τα νιάτα;» ο συγγραφέας μάς οδηγεί στον προβληματισμό τον σχετικό με την χρόνο και την ηλικία και με το πώς μπορεί κανείς να επεξεργάζεται μέσα του το ζήτημα της φθοράς του χρόνου.